

Hlasování o Brexitu: jak mu rozumět a co znamená

Myšlenka uspořádat referendum o členství Británie v Evropské unie vznikla z příslibu tehdejšího premiéra Camerona „euroskeptickému“ pravému křídlu Konzervativní strany z ledna 2013.¹ Volby v květnu 2015 vyhráli toryové s celkovou parlamentní většinou, proto se slib musel splnit... A 23. června 2016 pak dvaapadesátiprocentní většina těch britských občanů, kteří šli volit (jistě ne většina registrovaných voličů, natož pak většina dospělé populace), hlasovala pro odchod z Evropské unie.

Nejdůležitější je pochopit, že nikdo nečekal, že hlasy pro Brexit v hlasování převáží, nejméně ze všech to čekali sami brexiteři. Hlavní britské politické strany na takovou variantu nebyly připraveny a navzdory modernímu důrazu na „zajištění kontinuity provozu“ a „zotavení se po havárii“ ani většina velkých firem. Důsledky Brexitu jsou takové, že konzervativci, labouristé a dokonce i UKIP (strana, pro niž byl Brexit celým *raison d'être*), tyto všechny formace byly uvrženy do krize a ekonomika se potápí, protože nejistota zpomaluje investice a komplikuje směnné relace.

Hlasování pro Brexit může být jistě nahlíženo jako svého druhu „protestní“, což jasně dokazuje skutečnost, že brexiteři nečekali výhru a neměli tušení, co dělat, když nastala. Lze to chápat i jako součást vzestupu „pravického nihilismu“. V sedmdesátých letech to byli punkeři a anarchisti, kdo říkali „*fuck the system*“, aniž by se příliš starali o to, čím ho nahradit – teď jsou to nespokojení nacionalisti a sociální konzervativci. Antiglobalismus je moderním „socialismem bláznů“, jak říkal přední německý sociální demokrat August Bebel o antisemitismu.² Je to ideologie, která vyrostla mezi liberální levicí devadesátých let. Teď jsou jejími standardními nositeli čím dál častěji stoupenci pravice– Trump, Putin, UKIP, Front National...

Na globální úrovni je vítězství Brexitu součástí širší tendence k hospodářskému protekcionismu a izolacionismu doprovázené většími či menšími

dávkami rasismu a xenofobie a usnadněné nárůstem politického „populismu“³ ve smyslu chrlení sloganů, které těší davy, ale bez konkrétního programu zaměřeného buď na materiální zájmy svých následovníků, nebo na problémy, jimž čelí akumulace kapitálu.

To lze vidět jak v pravicových formách (Front National, Trump...), tak nalevo (SYRIZA, Sanders, Corbyn...) V britském kontextu jde také o jednoznačný hlas proti cizím „jiným“ a proti každému, kdo za ně může být označený. Jde o startovní výstřel pro rasisty a xenofoby všeho druhu.

Kdo hlasoval pro Brexit?

Noviny byly plné spekulací všeho druhu o tom, proč pro odchod hlasovalo tolik lidí, kdo jimi byli a odkud byli. Nejpodrobnější je pravděpodobně analýza, kterou krátce po hlasování zveřejnil lord Ashcroft.⁴ Žádný z jejích výsledků ale není až tak překvapivý. Geografický, příjmový a věkový vzorec hlasování pro odchod z Evropské unie je podobný jako u voličů UKIP ve volbách 2015.⁵ Ve věkovém rozmezí 18 až 24 let hlasovalo 73 procent voličů proti Brexitu, zatímco 60 procent

³ Je samozřejmé, že užívání tohoto termínu ze strany médií a politiků je urážkou ruských *narodniků*. Případnější termín je „reakcionářství“.

⁴ Lord Ashcroft je excentrický toryovský podnikatel, filantrop, politik, vydavatel, výzkumník veřejného mínění a propagátor Brexitu, který odešel z horní sněmovny, protože byl příliš zaneprázdňen svými dalšími politickými projekty. Výsledky hlasování a jeho analýza je zde: <http://lordashcroftpolls.com/2016/06/how-the-united-kingdom-voted-and-why/>
Analýzu dat poskytuje i článek publikovaný na Libcom.org: <https://libcom.org/news/making-sense-brexit-tide-reaction-reality-racist-vote-andrew-flood-27062016>

⁵ Viz Letter MC/KPK číslo 41: „What does the May election result tell us that's useful to know?“, <http://mouvement-communiste.com/documents/MC/Letters/LTMC1541%20ENvF.pdf>

¹ <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-21148282>

² Viz leták: http://mouvement-communiste.com/documents/MC/Leaflets/tract0112_Imbecile.pdf

voličů starších 65 let hlasovalo pro odchod. Hlasování pro odchod také silně korelovalo s nízkými příjmy, nízkou úrovní vzdělání a s nezaměstnaností.⁶ Pokud jde o vzdělání, můžeme zaznamenat, že studenti hlasovali z 85 procent proti odchodu.⁷ Ashcroftova analýza brala v úvahu postoje a demografii v obvyklém slova smyslu, ale opravdu žádné z jejích zjištění nijak zvlášť nezaskočilo.

Například mezi lidmi žijícími v zeměpisné oblasti známé jako Anglie hlasovala většina lidí identifikujících se jako „Angličané“ (a ne jako „Britové“) pro odchod, zatímco většina z těch, kteří se označili za „Brity“, hlasovala proti němu. Sebeidentifikovaní „křesťané“ většinou hlasovali pro odchod, sebeidentifikovaní „muslimové“ hlasovali v drtivé většině proti. Zajímavější je, že hlasující pro Brexit si mnohem častěji myslí, že život v Británii je horší, než tomu bylo před 30 lety, a že jejich děti na tom budou hůře než oni (viz kapitola Sociální postoje Ashcroftovy ankety).

Nejserióznější analýzu *subjektivních důvodů* lidí pro hlasování pro nebo proti odchodu z Evropské unie (nebo lépe řečeno toho, co měli v úmyslu volit) provedli pracovníci British Election Study, kteří studují britské volební chování po více než 50 let. Na základě otevřených otázek potenciálním voličům o problémech, které se jich týkaly, vytvořili „slovní mrak“ z pojmů, které se týkaly motivací voličů pro odchod nebo proti němu.⁸ Výsledky byly neúprosné. „Slovní mrak“ hlasujících pro Brexit měl uprostřed jedno velké slovo: „přistěhovalectví“. Pro hlasující proti němu byla největším slovem „ekonomika“. Ti, kteří se nemohli rozhodnout, uvažovali o obou, o „imigraci“ i „ekonomice“... Zdá se tedy, že referendum skutečně bylo „hlasováním proti přistěhovalcům“, což mnoho migrantů z Evropské unie do Velké Británie instinktivně cítilo.

Nigel Farage (bývalý vůdce UKIP a významný proponent kampaně pro Brexit) řekl při více než jedné příležitosti, že by byl za omezení

přistěhovalectví ochoten obětovat i hospodářský růst.⁹ To až příliš připomíná staré africké nacionalistické heslo „lepší chudí a bílí než bohatí a smíšení“. Výsledky British Election Study naznačují, že je tento názor široce sdílený.

Jak jsme již zmínili, sektory společnosti, které s největší pravděpodobností hlasovaly pro Brexit, odpovídají téměř přesně profilu typického voliče UKIP ve volbách v roce 2015. Ale neměli bychom se příliš nechat unášet stereotypem bílého voliče středního věku z dělnické třídy, který nemá rád přistěhovalce (ale bydlí ve čtvrti, kde žádní nejsou) a nosí tričko s anglickou vlajkou i mimo fotbalovou sezónu („white van man“, „řidič bílé dodávky“, řemeslník pracující na živnostenský list, jak hlásá mytologie britského tisku). Pro Brexit hlasovalo celkem 52 procent lidí, to při volební účasti 72 procent¹⁰ znamená více než 15 milionů lidí.¹¹ Ve všech kategoriích, jimiž se průzkumy zabývaly, existovaly i výrazné hlasy proti Brexitu. Dokonce i mezi voliči nad 65 let hlasovalo proti odchodu z Evropské unie 40 procent, v nejnižší příjmové kategorii to bylo 36 procent nebo 38 procent (v závislosti na způsobu použité metody klasifikace příjmu). Jedinou součástí Spojeného království, o níž můžeme říct, že se v ní lidé přidali *opravdu* přesvědčivě na jednu ze stran, byl Gibraltar, kde voliči (téměř všichni jsou závislí na pracovních místech v oblasti cestovního ruchu a financí) hlasovali z 95,9 procenta proti Brexitu.

Dokonce i hojně diskutované regionální rozdíly, které velmi pravděpodobně povedou k rozpadu Spojeného království (Skotsko znovu vyhlásí referendum a tentokrát v hlasování převáží hlasy pro nezávislost) nakonec nejsou až tak extrémní – 38 procent hlasů ve Skotsku chtělo vstoupení z Evropské unie (nebyla to tedy zanedbatelná menšina). V Severním Irsku to bylo 44 procent hlasů.

⁹ Například Independent, 2. dubna 2015

¹⁰ „Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU“, BBC News, 10. srpna 2016: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-32810887>

¹¹ Ze zhruba 50 milionů dospělých v Británii téměř 9 milionů nemůže hlasovat. Viz „British Politics and Policy“ LSE blog, „The next generation of voters? Getting the ‘Missing Millions’ back on to the UK’s electoral register“: <http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/the-next-generation-of-voters-getting-the-missing-millions-back-on-to-the-uks-electoral-register/>

⁶ Potvrzeno analýzou YouGov:

<https://yougov.co.uk/news/2016/06/27/how-britain-voted/>

⁷ Viz: <http://www.youthsight.com/uk-students-brexit/>

⁸ „What mattered most to you when deciding how to vote in the EU referendum?“, British Election Study, 11. července 2016:

<http://www.britishelectionstudy.com/bes-findings/what-mattered-most-to-you-when-deciding-how-to-vote-in-the-eu-referendum/>

Stručně řečeno, rozštěpení na ty, kdo chtějí odejít, a ty, kdo chtějí zůstat, šlo napříč britskou společností. Proto není divu, že není jednoduché najít vysvětlení, proč lidé hlasovali pro jednu nebo druhou možnost. V případě referenda ve státu, který je více či méně liberální demokracií, je nemožné předpovědět výsledek, protože existuje řada sil zavádějících voličské nálady různými směry.

Nicméně kromě rostoucího celoevropského protimigračního sentimentu existují i další velmi důležité důvody, specifické pro Spojené království, proč byly hlasy pro Brexit tak silné. Zde jsou:

- Většina lidí v Británii neví o Evropské unii nic. Ve skutečnosti se zdá, že Britové toho vědí ještě méně než většina jiných občanů Evropské unie.¹²
- Síla pravicového tisku vystupujícího proti Evropské unii. Počty vydání hlavních listů vystupujících pro Brexit hovoří samy za sebe: *Sun* (1,7 milionu); *Daily Mail* (1,5 mil.); *Daily Telegraph* (0,5 mil.); *Daily Express* (0,4 mil.); *Daily Star* (0,5 mil.).¹³ To je asi 4,5 milionu lidí, kteří čtou tyto propagandistické plátky každý den, a to i v době, kdy oběh tištěných novin rychle klesá. Je třeba také zdůraznit, že se (celosvětově) více než 14 milionů lidí každý den dívá na webové stránky *Daily Mail*. Naproti tomu každý z listů vystupujících proti Brexitu - *The Times*, *Financial Times* a *Guardian* - má cirkulaci menší než 0,9 milionu.¹⁴
- Obě hlavní strany Brexit rozdělil, takže jejich vůdcové nemohli přesvědčivě vést kampaň proti němu. To platilo zejména v případě labouristické strany, která byla (a v době psaní tohoto textu ještě je) vedená

¹² „Britons among least knowledgeable about European Union“, *Guardian*, 27. listopadu 2015: <https://www.theguardian.com/news/datablog/2015/nov/27/brits-least-knowledgeable-european-union-basic-questions>

¹³ <http://www.pressgazette.co.uk/abc-figures-national-press-sees-june-brexit-vote-boost-in-print-and-online/> Pozice *Daily Star* nebyla tak jasná jako ostatních... Ty nejnižší z trhu bulvárních plátek se většinou skládají z příběhů o sportu a obrázků spoře oděných žen a nezaujaly definitivní redakční postoj k členství v Evropské unii. Jejich volba aktuálních novinových zpráv však byla jasnou volbou pro Brexit.

¹⁴ tamtéž

Jeremy Corbynem, staromódním levě labouristickým protekcionistou „socialismu v jedné zemi“, který má za sebou dlouhou historii vystupování proti Evropské unii. Byl proti členství v Evropském hospodářském společenství v referendu v roce 1975 i proti Maastrichtské smlouvě v roce 1992.

- V sobotu 2. července vyšly při „Pochodu pro Evropu“ do centra Londýna desetitisíce lidí, které vyjadřovaly zděšení nad výsledkem referenda. Je příznačné, že na něm nebyly zastoupené žádné politické strany, s výjimkou liberálních demokratů, kteří vždy zaujímalí jasný postoj pro Evropskou unii. Také tam nebyly žádné odbory. Zřejmým vysvětlením je, že téměř všechny organizace běžně zapojené do veřejné politiky byly příliš rozdělené na to, aby se tam ukázaly. A zdá se, že se onen scénář opakoval na druhém „Pochodu pro Evropu“ 3. září – opět se odehrál bez politických stran, hrdě se účastnili jen liberální demokraté.

Pojďme se podívat na některé z hloupějších důvodů předkládaných k vysvětlení vítězství hlasování pro odchod z Evropské unie:

„Vzpouora proti městským liberálním elitám odtrženým od reality“. Tak znělo populární vysvětlení pravicového tisku. Netvrdil to však jen on, chcete-li vidět levicovou verzi téhož, podívejte se na webové stránky „Odborářů proti EU“. Toto vysvětlení vychází samozřejmě z předpokladu, že dělnická třída v městských centrech Velké Británie, zejména v Londýně, neexistuje.

Většina z toho, co bývalo nazýváno „vnitřní město“ Londýna, hlasovalo proti Brexitu. Zastánci tohoto pohledu na „liberální elity“ by mohli poukázat na to, že všechny tyto oblasti mají nyní „gentrifikované“ zóny, takže díky mediálním stereotypům a propagandě realitních makléřů už nejde o „dělnické čtvrti“. Jenže oficiální údaje vyprávějí o „indexech vícenásobného vyloučení“ (označení používané státními orgány k odhadu úrovně hospodářského a společenského zblácknutí) jiný příběh.¹⁵ Přes blairovské večírky zůstává

¹⁵ „English Indices of Deprivation 2015“, Greater London Authority, květen 2016:

Islington jednou z nejhudších čtvrtí v Londýně, a co se týče všech indexů vyloučení, se na národní úrovni řadí do první desítky municipalit (a v oficiální hitparádě mizérie dlouhodobě poráží taková esa, jako je Liverpool, Manchester i Blackpool). A jak Islington hlasoval? Ze 75 procent pro setrvání v Evropské unii. A dál: Na vrcholu ligy bídných sociálních podmínek důsledně zůstává oblast Tower Hamlets (Například: „Tower Hamlets má nejvyšší nedostatek příjmů postihující děti ze všech místních samospráv v zemi, postihuje téměř 40 procent všech dětí žijících ve čtvrti.“¹⁶) A hlasování? Z více než 67 procent chtěli jeho voliči zůstat v Evropské unii. Dalšími údajnými centry „privilegovaných elit“ by podle hlasování měla být města jako Manchester (60,4 procenta hlasů proti Brexitu) a Liverpool (58,2 procenta hlasů proti Brexitu).¹⁷

„Vyjádření mizérie post-průmyslových oblastí“. Určitě je možné najít některé části Británie, jimž tento popis odpovídá. Média ostatně prokázala skutečnou posedlost například Sunderlandem, kde hlasovali lidé z... velkolepých 61,3 procenta pro Brexit. Dalším příkladem „post-industrialismu“, s dostatkem průmyslových muzeí a dalších turistických atrakcí, aby dostal tomuto označení, je Sheffield – a je pravda, že hlasoval pro Brexit... masivními 51 procenty! Další data lze najít mezi výsledky referenda na webových stránkách jakýchkoli renomovaných britských novin.¹⁸ Navzdory mediálním zjednodušením je ale pravda, že všechna města z první desítky nejhůře postavených měst ve Velké Británii (z hlediska zaměstnanosti, úrovně kvalifikace, počtu obyvatel...) hlasovala, s výjimkou Dundee ve Skotsku, poměrně výrazně pro Brexit.¹⁹

„Ve skutečnosti šlo o hlas proti úsporným opatřením“. Tak by si to rádi vysvětlovali mnozí

<https://files.datapress.com/london/dataset/indices-of-deprivation-2015/2016-05-24T18:16:14/indices-deprivation-2015.pdf>

¹⁶ tamtéž, strana 11

¹⁷ Města poznamenaná útlumem tradičního průmyslu a nízkou životní úrovní.

¹⁸ Např. *Guardian*, „EU referendum: full results and analysis“: <http://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2016/jun/23/eu-referendum-live-results-and-analysis>

¹⁹ Viz zprávu Joseph Rowntree Foundation o úpadku měst: <https://www.jrf.org.uk/report/uneven-growth-tackling-city-decline>

liberálové a levičáci, včetně příznivců „Lexitu“.²⁰ Výzkum British Election Study (zmiňovaný výše) ukazuje, jak nepravděpodobná tato myšlenka ve skutečnosti je.

Dopady hlasování

Snad nejhorší důsledek rozvířeného vzduchu vytvořeného Brexitem je, že vytváří všechny druhy falešných polarizací. Stalo se totiž snadné nabýt přesvědčení o tom, že politici, jimiž jsme předtím pohrdali, jsou nyní „OK“, protože brání integritu Evropské unie, a proto (v zásadě) svobodu pohybu, nebo protože mohou mít pravomoc nějakým způsobem Brexit vetovat (Skotská národní strana jednu chvíli vypadala, že by to mohla dokázat.).

Bez ohledu na konečný výsledek – a je ještě stále docela dobře možné, že se Brexit nerealizuje²¹ – budou bezprostřední následky hlasování i nadále pochmurné:

- **Pokračující zpomalení ekonomiky opožděním investic.** Významné zpomalení je dokumentováno ve stavebnictví (které tvoří okolo šesti procent HDP), ačkoli bylo v "recesi" (dvě po sobě následující čtvrtletí kontrakce) už dlouho před referendem.²² Výdaje za infrastrukturu prudce klesaly, v červenci se ve srovnání s červencem 2015 snížily o 23 procent a bylo také zahájeno o dva tisíce méně staveb než o měsíc dříve.²³

²⁰ Lexitu je fantazie tlačená britskými levičáky propagujícími odchod všech zemí z Evropské unie (viz <http://www.leftleave.org/>)

²¹ Theresa May (v době psaní textu premiérka) zveřejnila, že článek 50 nebude využit minimálně do konce roku 2016. Mezitím mimo jiné vyvolala jedna on-line investiční manažerka soudní líčení, které má vynutit parlamentní debatu o Brexitu předtím, než se bude moci k článku 50 sáhnout. Zdá se, že má určité právní opodstatnění a mohlo by vyvolat „ústavní krizi“ i v zemi bez ústavy. <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-08-08/how-a-hairdresser-s-lawsuit-could-spell-trouble-for-brexite>

²² „Construction in recession even before Brexit vote, official figures show“, *Independent*, 12 Aug 2016: <http://www.independent.co.uk/news/business/news/construction-in-recession-even-before-brexite-vote-official-figures-show-a7186486.html>

²³ „Brexit: Infrastructure spending falls by 20% after EU referendum“, *Independent*, 23 Aug 2016: <http://www.independent.co.uk/news/business/news/brexit-eu-referendum-economy-eu-referendum-infrastructure-spending-falls-a7204101.html>

- **Pokles reálných mezd v návaznosti na pád libry.** I když je to zřejmý fakt, stále je na něj třeba upozorňovat: Británie je významnou importní zemí, proto se pokles libry vždy projevuje propadem reálných mezd. Bylo tomu tak už od 70. let a dnes je to ještě zřetelnější.
- **Vliv na NHS (veřejný zdravotní systém) a další veřejné služby z hlediska případného odchodu zaměstnanců.** Přibližně pět procent všech zaměstnanců NHS, včetně 10 procent lékařů, pochází z jiných zemí Evropské unie. Konfederace NHS (sdružení manažerů ve zdravotnictví) varovala, že nábor pracovníků z Evropské unie se již nyní zpomaluje, což by mohlo vést k vážnému nedostatku zaměstnanců NHS.²⁴ Jak nejistota ohledně statusu personálu z Evropské unie, tak i klesající libra se podepíše na tom, že nyní bude obtížnější přilákat zaměstnance. Už teď se objevují zprávy o zaměstnancích, kteří chtějí opustit NHS za lepšími pracovními místy v zahraničí,²⁵ v Austrálii, na Novém Zélandu, v Kanadě i ve Spojených státech, tyto oblasti se staly populárními jako nikdy předtím.
- **Růst rasismu a xenofobie.** Bezprostřední nárůst oznámených „zločinů z nenávisti“ byl po výsledku referenda zřetelný. Ve druhé polovině července 2016 byl jejich počet o 40 procent vyšší než ve stejném období v červenci 2015.²⁶ V mnoha

případech souvisela verbální agrese přímo s referendem.

Odehrály se dva útoky na Poláky v Harlow, a to během 12 hodin po sobě. První z nich, z 27. srpna, měl pro jednu z obětí fatální následky. Stále není jasné, co bylo jeho motivem (například neexistují doklady o xenofobním slovním napadání), ale skutečnost, že jsou tyto útoky obecně považovány za zločiny z nenávisti, ukazuje druh atmosféry, která panuje v mnoha částech Spojeného království. Také je dokázáno, že nárůst rasistických a xenofobních útoků je zvláště vysoký v oblastech, které silně hlasovaly pro vystoupení.²⁷

- Nespecifikovaná omezení svobody pohybu. Nevíme zatím, co nastane, ale nezapomínejme, že by vystoupení klidně mohlo mít vliv na právo studovat, jít do důchodu, stejně jako na právo pracovat, kde si vybereme. Můžeme si být jisti, že manifestovaný závazek konzervativců z roku 2015 ke snížení ročního úhrnu čisté migrace do Velké Británie ze „statisíc na desítky tisíc“ nebude splněn. Mayová je pragmatička, nikoli sebevražedný atentátník UKIP, který chce vyhodit do povětrí ekonomiku Spojeného království, jenže jistá ošklivá, populistická přenastavení práv migrujících pracujících, zejména těch méně kvalifikovaných, pro ni budou nevyhnutelná.
- **Nárůst napětí v Severním Irsku.** Hlasování pro setrvání v Evropské unii (přineslo 56 procent hlasů) není v Severním Irsku tak jednoduché, jak vypadá. Historicky protestantské čtvrti důrazně hlasovaly pro Brexit, kvůli tomu, aby si Spojené království, v jehož rámci si mohou protestanti udržet své výsadní postavení, zachovalo vlastní identitu, či dokonce kvůli náboženským důvodům.²⁸

²⁴ „Brexit 'will make NHS staff shortages worse“, BBC News, 30 June 2016: <http://www.bbc.co.uk/news/health-36664094>

²⁵ „Brexodus: 'Brain drain' fears as NHS workers seek to emigrate after Leave vote“, Sunday Post, 3. července 2016: <https://www.sundaypost.com/news/political-news/brexodus-disillusioned-nhs-staff-wanting-leave-brexit-vote-spark-fears-brain-drain/>

²⁶ „In numbers: Has Britain really become more racist?“, BBC News, 10 Aug 2016: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-36964916> K hlášení „trestných činů z nenávisti“ musíme být samozřejmě lehce skeptičtí. Nejenže se míra oněch nahlášení značně liší od skutečného počtu oněch skutků (nahlašuje se jich jen málo), ale definice trestných činů jako „zločinů z nenávisti“ je (přínejmenším ve Velké Británii) zcela subjektivní. Pokud například oběť říká, že ji někdo napadl kvůli rase, pak je trestný čin zaznamenán jako rasový útok, i když nedošlo ke slovnímu rasovému násilí.

²⁷ „Brexit: Surge in anti-immigrant hate crime in areas that voted to leave EU“, Independent, 31 July 2016: <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/brexit-hate-crime-racism-immigration-eu-referendum-result-what-it-means-eurospectic-areas-a7165056.html>

²⁸ „For hard-line Protestants, leaving Europe is a matter of eschatology“, Economist, 24. června 2016: <http://www.economist.com/blogs/erasmus/2016/06/ulster-evangelicals-brexit>

Základním stavebním kamenem mírové dohody z roku 1998 bylo, že jak Spojené království, tak i Irsko jsou členy Evropské unie a hranice mezi oběma zeměmi (jednoho času vymáhané ostnatým drátem a kulometry) se staly stejně nominální jako ty mezi Francií a Belgií.

To všechno by se mohlo kvůli snaze Velké Británie regulovat imigraci a neregulovaný obchod z Evropské unie změnit. Vicepremiér Martin McGuinness (za Sinn Féin) vyzval k referendu o sjednocení Severního Irsku s Irskou republikou. Zato premiérka Arlene Foster (členka obecně protestantské DUP) prohlásila, že to není na pořadu dne.²⁹ V reálném životě se protestantská a katolická sousedství i nadále velmi liší, přičemž „stěny míru“ (anti-pogromová opevnění) stále stojí a jsou pořád potřeba. Otevírání otázky sjednocení Irsku by mohlo rozpoutat krvavý a hořký konflikt ve věci, která ve skutečnosti nebyla nikdy vyřešena a která rozděluje dělnickou třídu již mnoho desetiletí.

- **Odchod Skotska ze Spojeného království.** Skotsko důrazně hlasovalo pro setrvání v Evropské unii (62 procent). Premiérka Nicola Sturgeon byla nejen pro to, aby Skotsko v Evropské unii zůstalo, dokonce volala i po rychlém přijetí eura. Skotsko má velkorysejší sociální stát než Anglie. Ten je ovšem založen na rentě z ropy, což nemůže trvat věčně. Přijetí eura proto dává smysl, je to totiž stabilnější měna, než je stále nejistá libra. Setrvání v Evropské unii dá signál zahraničním investorům, aby investovali spíše ve Skotsku než v Anglii, jak ukazují zprávy o Nissanu v Sunderlandu. Jenže nezávislé Skotsko by se dostalo do ostrého protipólu ke Španělsku, protože nezávislost jednoho malého národa by mohla vnuknout stejnou myšlenku druhým, počínaje Katalánci... Potenciální „dominový efekt“ nacionalismu malých

zemí nebude pro dělnickou třídu ničím hezkým, bude ji jen dále rozdělovat.

- **Zvětšování prasklin mezi zeměmi Evropské unie.** Na nedávném mimořádném summitu Evropské unie, který se konal 16. září v Bratislavě (bez Spojeného království) se objevily v otázce migrace tři pozice:
 - Itálie a Řecko, země, do nichž vlastně přicházejí téměř všichni migranti, tlačily na vzájemné sdílení a řízení migračních toků. Italský premiér Matteo Renzi obvinil Francii a Německo, že nechaly „hraniční“ země Středomoří starat se samy o sebe.
 - Druhou formaci tvořily Francie a Německo, země, které se budou muset vypořádat se svou problematickou vnitřní politikou a které se snaží rozdělování migrantů do celé Evropské unie neustále odkládat. Dříve byly podporované poměrně velkým počtem severních zemí Evropské unie a Španělskem snažícím se za spoluúčasti Maroka vztyčit vlastní stěnu.
 - Vísegrádská skupina čtyř zemí bývalého východního bloku (Maďarsko, Polsko, Česko a Slovensko) otevřeně vyzývá k blokadě migrace. Svou vlastní pozici odtrženou od zbytku Evropské unie dala na vědomí tím, že na konci summitu vydala vlastní prohlášení.

Jistě, tato polarizace existovala i před hlasováním o Brexitu, ale její formalizace je jeho zřejmým vedlejším produktem.

Závěrem

Jako komunisté a stoupenci třídního boje se musíme vymezit a postavit proti nejpevnějšímu mýtu šířenému protekcionisty levice i pravice – proti představě, že stát může pomocí omezení fungování trhu dělnické třídy zlepšit život, ať už tím, že omezí svobodu pohybu pro „zloděje pracovních míst“ z řad přistěhovalců, nebo omezením dovozu zboží či vývozu kapitálu. Pokles mezd velkého počtu pracujících v celé Evropě a USA nezpůsobila „globalizace“. Může za to fakt, že poměr třídních sil jde na ruku šéfům. Je to vyjádření nedostatku politické nezávislosti proletariátu. Historie našťestí ukazuje, že tento stav není ani nevyhnutelný, ani trvalý. Pokud se však mzdy a podmínky začnou zlepšovat, bude to jedině díky kolektivnímu boji ze strany

²⁹ „EU referendum: Martin McGuinness calls for referendum on united Ireland“, Daily Telegraph, 24. června 2016: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/24/eu-referendum-martin-mcguinness-calls-for-referendum-on-united-ir/>

pracujících, a ne proto, že pravicová vláda omezí imigraci nebo levicová vláda znovu znárodní privatizované společnosti.

Také však musíme bojovat proti představě, že jistá uspořádání kapitalistické společnosti dělnickou třídou posilují. Je lákavé říci, že dáváme přednost „globalizovanému“ světu volného pohybu a „kosmopolitní“ dělnické třídě, která je v ustavičné komunikaci a spolupráci mezi sebou navzájem napříč kontinenty (a my tomu přednost samozřejmě dáváme). Svobody, které údajně poskytuje „globalizace“, nejsou totiž proletariátu nikdy plně zaručeny, právě to o „svobodě pohybu“ rychle zjistili přistěhovalci ze Sýrie i odjinud.

Stejně tak není „globalizací“ zaručený růst proletářského internacionalistického vědomí. Společný světový trh, který umožňuje dělníkům navzájem spolupracovat přes hranice, také způsobuje to, že mezi sebou vedou kvůli dodavatelským řetězcům konkurenční boj. Je hezké myslet si, že Evropská unie usnadňuje solidaritu mezi pracujícími v sousedních evropských zemích, zejména s ohledem na takřka nominální povahu mnoha hranic. Jenže takových případů bylo velmi málo. V době psaní tohoto textu se odehrála stávka průvodčích v železniční dopravě Eurostar spojující Velkou Británii a Francii... jenže pouze na straně Velké Británie.

Pesimisté často tvrdí, že ovládnutí dělnické třídy nacionalismem je nevyhnutelné. Onoho přesvědčení se používá k ospravedlnění celého balíčku sociálnědemokratického třídního kompromisu: k požadavku na samostatnou „socialistickou stranu“ a „socialistický program“ pro každou zemi. Jenže i v dnešních „reformistických“ bojích lze s nacionalismem bojovat. Ve stávce v rafinerii Lindsey v roce 2009³⁰ jsme viděli jasný konflikt mezi nacionalisty a internacionalistickou tendencí stávkujících dělníků, přičemž internacionalisté vyhráli (alespoň na chvíli).

Skutečnost, že tolik proletářů hlasovalo pro odchod z Evropské unie, je známkou slabosti naší třídy, ale tou je též fakt, že tolik z nich vůbec cítilo nutnost participovat na referendu a starat se o jeho výsledky. Musíme zdůraznit, že v tomto

případě neexistuje nic jako správné hlasování: hlasování pro odchod bylo hlasováním proti přistěhovalcům (jako tito voliči sami otevřeně uváděli), ale hlas pro setrvání byl zase hlasem pro udržení kapitalistického řádu a pro silnou ekonomiku, v níž by dělníci údajně mohli mít své místo. A nejde jen o samotné referendum... Při absenci jakékoliv politické nezávislosti třídy je těžké nenechat se vtáhnout do hloupostí buržoazní politiky.

To platí zejména nyní, v době vzestupu populistických stran napravo i nalevo, společně se vzestupem „proti-establishmentových“ politiků v rámci „establishmentových“ stran, dnes, kdy je zdánlivě možné vybírat z pestřejší nabídky. Dnes máme k dispozici celý supermarketový regál plný politických výrobků od „fair-trade, organické“ levice po „lokálně vyrobenou“ pravici. Corbynomanie je jen posledním projevem této tendence ve Velké Británii (v posledním roce vstoupilo do Labour Party na 300 tisíc lidí, z toho 183 tisíc během jediného červencového týdne). Snadnost, s jakou je smeten ze stolu tradiční cynismus vůči politikům, pouze ukazuje, jak tento cynismus nikdy nebyl výrazem třídního uvědomění.

Stejně tak si nemyslíme, že je pozitivní, že byla britská vládnoucí třída (a do jisté míry i vládnoucí třída v celé Evropě), a to nejen politici, uvržena do chaosu. Chaos nevytváří příležitosti pro jednání dělnické třídy. Chaos je jen chaos, pro všechny třídy.

Politická nezávislost proletariátu nemá nic společného s radikalizací šéfovské politiky, ať už „Lexitem“, nebo „Dělnickou Evropou“. Vždy se musí opírat o boj s materiálními podmínkami kapitalistického vykořisťování a útlu. Politikou naší třídy je rozšíření a prohloubení třídního boje, naše politika rozhodně nespočívá v navrhování nejlepších způsobů, jak řídit kapitál, údajně v náš prospěch.

Jako komunisté jsme proti jakémukoli státu, bez ohledu na barvy, do nichž se halí, jsme proti němu dnes a provždy. Účinný a silný stát, tedy takový, který je schopen zhodnocovat kapitál na území, na němž určuje pravidla, který je schopen překonávat konflikty v rámci své vládnoucí elity, však nutí proletariát, který mu čelí, být chytřejší a efektivnější. Všechny národy (malé nebo velké) jsou pro nás samozřejmě jen falešnými komunitami.

³⁰ Viz „The strike at Lindsey Refinery: a struggle entang-led in nationalism“, <http://mouvement-communiste.com/documents/MC/Letters/LTMC0930EN.pdf>

Jsme „indiferentní“ vůči jakékoli národnostní otázce a nemáme žádné dogma ohledně „vylepšení“, přestaveb, reorganizací států. Pokud dochází k jejich rozdělení (jako v případě Česka a Slovenska) na základě společné dohody bez občanské války, nevybíráme si strany. V případě občanské války jsme proti všem stranám, jako v každé kapitalistické válce. V případě přestavby států pro nás nejsou ze své podstaty „dobré“ nebo „špatné“ výsledky. Vždy platí, že musíme věnovat pozornost tomu, co se skutečně stalo, a studovat ekonomické důsledky, postoj dělnické třídy a možnosti jejího oživení v třídním boji.

„Dělníci nemají vlast. Nelze jim vzít, co nemají. Jelikož proletariát musí nejprve dobýt politického panství, pozvednouti se na třídu národní a

konstituovat se jako národ, jest tím sám ještě národní, třebaže nikterak ve smyslu buržoasie.“

„Nacionální rozdíly a protiklady mezi národy mizí stále víc už s rozvojem buržoasie, svobodou obchodu, světovým trhem, stejnorodostí průmyslové výroby a jí odpovídajícími životními poměry.

Vláda proletariátu tento proces ještě více urychlí. Spojená akce, alespoň civilizovaných zemí, je jednou z prvních podmínek osvobození proletariátu.“

Komunistický manifest, 1848, část 2. „Proletáři a komunisté“